

Terapia manualna

1. METRYCZKA

Rok akademicki	2026/2027
Wydział	Wydział Lekarsko- Stomatologiczny
Kierunek studiów	Fizjoterapia
Dyscyplina wiodąca	Nauki o zdrowiu (zgodnie z załącznikiem do Rozporządzenia Ministra NiSW z 26 lipca 2019)
Profil studiów	Praktyczny
Poziom kształcenia	Jednolite magisterskie
Forma studiów	Stacjonarne
Typ modułu/przedmiotu	Moduł C - Nauki w zakresie podstaw w fizjoterapii/ Obowiązkowy
Forma weryfikacji efektów uczenia się	Zaliczenie
Jednostka/jednostki prowadząca/e	Zakład Podstaw Fizjoterapii Wydziału Lekarsko- Stomatologicznego WUM ul. ks. Trojdena 2c 02-109 Warszawa tel.: (022) 57 20 920 https://zakladrehabilitacji.wum.edu.pl/ e-mail: zpf@wum.edu.pl
Kierownik jednostki/kierownicy jednostek	dr hab.n.med. i n. o zdr. Anna Hadamus
Koordynator przedmiotu	dr n.med. Sebastian Wójtowicz, Sebastian.wojtowicz@wum.edu.pl

Osoba odpowiedzialna za sylabus	mgr Katarzyna Roguska, katarzyna.roguska@wum.edu.pl
Prowadzący zajęcia	dr n. med. Izabela Korabiewska mgr Katarzyna Roguska dr n. med. Sebastian Wójtowicz

2. INFORMACJE PODSTAWOWE			
Rok i semestr studiów	II rok, IV sem	Liczba punktów ECTS	2.0
FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ		Liczba godzin	Kalkulacja punktów ECTS
Godziny kontaktowe z nauczycielem akademickim			
wykład (W)		5	0.2
seminarium (S)		15	0.5
ćwiczenia (C)		20	1.0
e-learning (e-L)			
zajęcia praktyczne (ZP)			
praktyka zawodowa (PZ)			
Samodzielna praca studenta			
Przygotowanie do zajęć i zaliczeń		10	0.3

3. CELE KSZTAŁCENIA	
C1	Celem zajęć z terapii manualnej jest zapoznanie studentów z podstawami medycyny manualnej oraz jej miejscem w procesie fizjoterapii. Studenci podczas ćwiczeń poznają metody badania manualnego, techniki zabiegowe (z uwzględnieniem wskazań i przeciwwskazań do ich stosowania) oraz zagrożenia, jakie niesie ze sobą ten rodzaj terapii. Muszą wykazać się znajomością stosowania podstawowych zabiegów terapii manualnej oraz włączeniem ich w proces rehabilitacji chorego.
C2	Zrozumienie i umiejętność wyjaśnienia pojęć związanych z terapią manualną i jej odmianami, oraz jej roli w kompleksowej fizjoterapii. Zdobycie wiedzy dotyczącej charakterystyki subiektywnych i obiektywnych skutków działania terapii manualnej, działania metod terapii manualnej na tkanki i narządy ustroju ludzkiego, możliwości jej zastosowania w procesach profilaktyki i leczenia.

	Umiejętność wyjaśnienia wskazań i przeciwwskazań do stosowania metod terapii manualnej oraz uzasadnienia modyfikacji wykonywania zabiegów terapii manualnej w zależności od indywidualnych cech i stanu pacjenta.
C3	Zdolność samodzielnego wprowadzania w życie zdobytej wiedzy, gromadzenia, klasyfikowania, analizowania danych o człowieku chorym, stosowania odpowiednich zasad i technik w zakresie działania terapii manualnej. Zdobycie świadomości własnych ograniczeń w zakresie wiedzy i umiejętności, posiadanych zdolności do odpowiedzialnego wykonywania powierzonych zadań, zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi, odpowiedzialnością, sumiennością i rzetelnością w wykonywaniu swych obowiązków zawodowych. Obowiązek kształcenia się przez całe życie i podnoszenia swoich kompetencji zawodowych zgodnie z aktualnie obowiązującą wiedzą medyczną i standardami opieki nad pacjentem.

4. STANDARD KSZTAŁCENIA – SZCZEGÓŁOWE EFEKTY UCZENIA SIĘ (dotyczy kierunków regulowanych ujętych w Rozporządzeniu Ministra NiSW z 26 lipca 2019; pozostałych kierunków nie dotyczy)

Symbol i numer efektu uczenia się zgodnie ze standardami uczenia się (zgodnie z załącznikiem do Rozporządzenia Ministra NiSW z 26 lipca 2019)	Efekty w zakresie
---	-------------------

Wiedzy – Absolwent* zna i rozumie:

C.W3	mechanizmy oddziaływania oraz możliwe skutki uboczne środków i zabiegów z zakresu fizjoterapii;
C.W5	zasady doboru środków, form i metod terapeutycznych w zależności od rodzaju dysfunkcji, stanu i wieku pacjenta;
C.W7.	teoretyczne, metodyczne i praktyczne podstawy kinezyterapii, terapii manualnej i masażu oraz specjalnych metod fizjoterapii;
C.W8.	wskazania i przeciwwskazania do ćwiczeń stosowanych w kinezyterapii, terapii manualnej i masażu oraz specjalnych metod fizjoterapii;

Umiejętności – Absolwent* potrafi:

C.U1	przeprowadzić badanie podmiotowe, badanie przedmiotowe oraz wykonywać podstawowe badania czynnościowe i testy funkcjonalne właściwe dla fizjoterapii, w tym pomiary długości i obwodu kończyn, zakresu ruchomości w stawach oraz siły mięśniowej;
C.U2	wypełniać dokumentację stanu zdrowia pacjenta i programu zabiegów fizjoterapeutycznych;
C.U8.	Zaplanować, dobrać i wykonać zabiegi z zakresu kinezyterapii, terapii manualnej i masażu oraz specjalnych metod fizjoterapii;

C.U9.	obsługiwać i stosować urządzenia z zakresu kinezyterapii, fizykoterapii, masażu i terapii manualnej oraz specjalnych metod fizjoterapii;
C.U10.	wykazać zaawansowane umiejętności manualne pozwalające na zastosowanie właściwej techniki z zakresu kinezyterapii, masażu i terapii manualnej oraz specjalnych metod fizjoterapii;

*W załącznikach do Rozporządzenia Ministra NiSW z 26 lipca 2019 wspomina się o „absolwencie”, a nie studencie

5. POZOSTAŁE EFEKTY UCZENIA SIĘ

Numer efektu uczenia się	(pole nieobowiązkowe) Efekty w zakresie
--------------------------	--

Wiedzy – Absolwent zna i rozumie:

W.O.1	problematykę z zakresu dyscypliny naukowej – nauki medyczne w tym etiologię, patomechanizm, objawy i przebieg najczęstszych chorób;
W.O..5	mechanizm działania czynników fizykalnych na organizm człowieka oraz oddziaływanie zabiegów fizykalnych w leczeniu osób z różnymi chorobami i dysfunkcjami, w tym osób starszych, w różnych warunkach;
W.O.6	wskazania i przeciwwskazania do wykonywania zabiegów z zakresu fizykoterapii i masażu, kinezyterapii i terapii manualnej oraz specjalnych metod fizjoterapii;
W.O.7	zalecenia do stosowania fizjoterapii w określonych stanach chorobowych;

Umiejętności – Absolwent potrafi:

U.O.1	wykonywać zabiegi z zakresu fizykoterapii, kinezyterapii, masażu i terapii manualnej oraz specjalnych metod fizjoterapii;
U.O.2	interpretować wyniki badań czynnościowych oraz przeprowadzać testy funkcjonalne niezbędne do doboru środków fizjoterapii i interpretować ich wyniki;
U.O.4	kontrolować efekty postępowania fizjoterapeutycznego;
U.O.8	wykazać wysoką sprawność fizyczną niezbędną do poprawnego demonstrowania i wykonywania zabiegów z zakresu kinezyterapii, masażu i terapii manualnej oraz stosowania metod specjalnych u osób z różnymi chorobami, dysfunkcjami oraz z różnym rodzajem i stopniem niepełnosprawności;
U.O.9	planować własną aktywność edukacyjną i stale doksztalać się w celu aktualizacji wiedzy;
U.O.11	komunikować się z pacjentem i jego rodziną w atmosferze zaufania, z uwzględnieniem potrzeb pacjenta i jego praw;
U.O.12	komunikować się ze współpracownikami w zespole i dzielić się wiedzą;
U.O.13	wykorzystywać wiedzę w zakresie racjonalizacji i optymalizacji fizjoterapii, także współpracując w zespole terapeutycznym;

Załącznik nr 4A do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

U.O.14	postępować zgodnie z zasadami etycznymi i bioetycznymi w wykonywaniu czynności właściwych dla zawodu fizjoterapeuty.
--------	--

Kompetencji społecznych – Absolwent jest gotów do:

KS.O.1	nawiązania i utrzymania pełnego szacunku kontaktu z pacjentem, a także okazywania zrozumienia dla różnic światopoglądowych i kulturowych;
KS.O.2	wykonywania zawodu, będąc świadomym roli, jaką fizjoterapeuta pełni na rzecz społeczeństwa, w tym społeczności lokalnej;
KS.O.3	prezentowania postawy promującej zdrowy styl życia, propagowania i aktywnego kreowania zdrowego stylu życia i promocji zdrowia w trakcie działań związanych z wykonywaniem zawodu i określania poziomu sprawności niezbędnego do wykonywania zawodu fizjoterapeuty;
KS.O.4	przestrzegania praw pacjenta i zasad etyki zawodowej;
KS.O.5	dostrzegania i rozpoznawania własnych ograniczeń, dokonywania samooceny deficytów i potrzeb edukacyjnych;
KS.O.6	korzystania z obiektywnych źródeł informacji;
KS.O.7	wdrażania zasad koleżeństwa zawodowego i współpracy w zespole specjalistów, w tym z przedstawicielami innych zawodów medycznych, także w środowisku wielokulturowym i wielonarodowościowym;
KS.O.8	formułowania opinii dotyczących różnych aspektów działalności zawodowej;
KS.O.9	przyjęcia odpowiedzialności związanej z decyzjami podejmowanymi w ramach działalności zawodowej, w tym w kategoriach bezpieczeństwa własnego i innych osób;

6. ZAJĘCIA

Forma zajęć	Treści programowe	Efekty uczenia się
Wykłady	Obecność na wykładach jest obowiązkowa. Na każdym wykładzie sprawdzana jest lista obecności. Każda nieobecność wymaga jej odrobienia w sposób uzgodniony z wykładawcą. Tematyka: Wstęp do terapii manualnej. Rys historyczny. Wybrane zagadnienia terapii manualnej.	C.W3, C.W5, C.W7, C.W8 W.O.1, W.O.5, W.O.6, W.O.7
Seminaria	Obecność na seminariach jest obowiązkowa. Na każdym seminarium jest sprawdzana lista obecności. Nie ma możliwości wejścia na seminarium osób spóźnionych o więcej niż 15 minut. Każda nieobecność wymaga jej odrobienia w sposób uzgodniony z wykładawcą. Tematy: Pojęcia podstawowe w terapii manualnej. Podstawowe zasady technik manualnych i mobilizacje stawów kończyn oraz kręgosłupa.	C.W3, C.W5, C.W7, C.W8 W.O.1, W.O.5, W.O.6, W.O.7

	Neuromechanika i neuromobilizacje w fizjoterapii. Poizometryczna relaksacja mięśni (PIR), autoterapia i relaksacja.	
Ćwiczenia	Obecność na zajęciach jest obowiązkowa. Zajęcia w odbywają się zgodnie z planem zajęć. Na każdych ćwiczeniach jest sprawdzana lista obecności. Nie ma możliwości wejścia na zajęcia osób spóźnionych o więcej niż 15 minut. Każda nieobecność wymaga jej odrobienia w sposób uzgodniony z wykładowcą. Tematy: Techniki manualne tkanek miękkich Podstawowe zasady technik manualnych i mobilizacje stawów kończyn oraz kręgosłupa Neuromechanika i neuromobilizacje w fizjoterapii. Poizometryczna relaksacja mięśni (PIR), autoterapia i relaksacja.	C.U1, C.U2, C.U8, C.U9, C.U10 U.O.1, U.O.2, U.O.4, U.O.8, U.O.9, U.O.11, U.O.12, U.O.13, U.O.14 KS.O.1, KS.O.2, KS.O.3, KS.O.4, KS.O.5, KS.O.6, KS.O.7, KS.O.8, KS.O.9

7. LITERATURA

Obowiązkowa

1. Muscolino J.E. Badanie palpacyjne układów mięśniowego i kostnego z uwzględnieniem punktów spustowych, stref odruchowych i stretchingu, Edra Urban&Partner 2016
2. Hueter Becker A., Doelken M.: Badanie kliniczne w fizjoterapii. Edra Urban & Partner Wrocław 2018
3. Wiesner W. Wzorce kliniczne w terapii manualnej. OrtoKursy. Warszawa, 2019
4. K.A. Olson; Terapia manualna kręgosłupa; Edra Urban & Partner; 2025.
5. F. Kaltenborn; *Manualna mobilizacja stawów. Tom 1. Kończyny*; Wyd. M. Dębski- Terapia Manualna; 2021
6. W. Hing, T. Hall, D. Rivett, B. Mulligan, B. Vicenzino; Terapia manualna metodą Mulligana. Techniki terapeutyczne; Edra Urban & Partner; 2017.
7. K. Banks, E. Hengeveld; Terapia manualna według Maitlanda; Elsevier / Urban & Partner; 2013.
8. U. Wolf; Ilustrowany atlas terapii manualnej. Tom I i II; Med-Media; 2011/2012.
9. H. Frisch, J. Roex; Terapia manualna; PZWL; 2015.

Uzupełniająca

1. Buckup J, Hoffmann R: Białoszewski D, Hadamus A- red.n. Testy kliniczne w badaniu kości, stawów i mięśni, PZWL, Warszawa 2020
2. Chaitow L.: Metody terapii manualnej w leczeniu dysfunkcji powięziowych , Elsevier Urban &Partner 2015
3. Richter P., Hebgen E. Punkty spustowe i łańcuchy mięśniowo -powięziowe w osteopatii i terapii manualnej, Galaktyka, 2010
4. Comerford M., Mottram S. Kinetic Control. Ocena i reedukacja niekontrolowanego ruchu, Edra Urban&Partner, 2017

8. SPOSOBY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol przedmiotowego efektu uczenia się	Sposoby weryfikacji efektu uczenia się	Kryterium zaliczenia
C.W3, C.W5, C.W7, C.W8 W.O.1, W.O.5, W.O.6, W.O.7 C.U1, C.U2, C.U8, C.U9, C.U10 U.O.1, U.O.2, U.O.4, U.O.8, U.O.9, U.O.11, U.O.12, U.O.13, U.O.14 KS.O.1, KS.O.2, KS.O.3, KS.O.4, KS.O.5, KS.O.6, KS.O.7, KS.O.8, KS.O.9	1. Obecność – wykład, 2. Czynne uczestnictwo w seminariach i ćwiczeniach, 3. Aktywność na zajęciach.	100% obecność na wszystkich zajęciach- wykładach, seminariach, ćwiczeniach (w tym nieobecności odrobione wg zaleceń wykładowcy)

9. INFORMACJE DODATKOWE

Informacje o zaliczeniu:

100% obecność na wszystkich zajęciach (w tym nieobecności odrobione wg zaleceń wykładowcy). Czynne uczestnictwo w zajęciach.

Ocena końcowa z przedmiotu: zal/ nzal

Koło naukowe: SKN Fizjoterapii (Koło posiada sekcje tematyczne)

Opiekun Koła: dr n.med. Sebastian Wójtowicz

<http://sknfizjoterapii.wum.edu.pl/>

Dojazd na zajęcia:

Zakład Podstaw Fizjoterapii Wydziału Lekarsko- Stomatologicznego WUM

ul. ks. Trojdena 2c 02-109 Warszawa

<https://zakladrehabilitacji.wum.edu.pl/>

Zasady BHP, obowiązujące w pracowni Masażu i Terapii Manualnej:

- Wstęp do pracowni tylko w zmienionym obuwiu, a okrycie wierzchnie powinno zostać pozostawione w szatni;
- Studenci/ki powinni/y:
 - posiadać duży ręcznik kąpielowy/prześcieradło (zakrywające całą leżankę),
 - mieć krótkie paznokcie,
 - mieć spięte włosy,

- zdjęć biżuterię,
- posiadać strój sportowy;
- Studenci/teki niespełniający wymogów BHP, nie będą dopuszczeni do odbywania zajęć.

Regulamin zajęć:

Podczas pierwszych zajęć w roku akademickim każdy Student/-ka ma obowiązek:

- zapoznania się z regulaminem odbywania zajęć z przedmiotu,
- zapoznania się z regulaminem pracowni Masażu i Terapii Manualnej,
- zapoznania się z sylabusem z przedmiotu,
- zapoznać się z literaturą obowiązkową i uzupełniającą,
- zapoznać się z tematami zaliczeń śródrocznych i zaliczenia końcowego,
- zapoznać się z przepisami BHP obowiązującymi dla sali ćwiczeń.

Procesem dydaktycznym kieruje nauczyciel akademicki, w związku

z czym, Student/-ka powinni:

- podporządkować się poleceniom prowadzącego i przestrzegać wspólnie podjętych ustaleń,
- zwracać się do niego w sytuacji wystąpienia podczas toku zajęć trudności i wszelkich wątpliwości.

Student/-ka zobowiązany jest w czasie roku akademickiego do:

- punktualnego zgłaszania się na zajęcia do sali wykładowej oraz do sali ćwiczeń,
- posiadania identyfikatora,
- posiadania ustalonych pomocy dydaktycznych zalecanych na pierwszych ćwiczeniach lub/i wskazanych na kolejnych zajęciach,
- poszanowania sprzętu w sali wykładowej i sali ćwiczeń (o ewentualnym uszkodzeniu lub zniszczeniu sprzętu należy poinformować osobę prowadzącą zajęcia).

Student/-ka ma obowiązek uczestnictwa Studenta/-ki we wszystkich zajęciach dydaktycznych:

- zapoznania się Studenta/-ki oraz przyswojenia przez nich wiadomości potrzebnych do odbycia kolejnych ćwiczeń, po podaniu tematu przez prowadzącego oraz samodzielnego przyswajania wiedzy podstawowej jak i dodatkowej z danej dziedziny oraz literatury obowiązkowej i uzupełniającej.
- nieobecność podczas wykładu Student/-ka powinni odpracować w postaci referatu na temat ustalony z osobą prowadzącą,
- nieobecność podczas seminarium Student/-ka powinni odpracować w postaci referatu na temat ustalony z osobą prowadzącą,
- nieobecność na ćwiczeniach Student/-ka zobowiązani są odpracować z inną grupą lub w formie pracy (wg wskazań osoby prowadzącej zajęcia) z zadanego przez prowadzącego zagadnienia,
- Wszystkie nieobecności należy odrobić.
- Dopuszcza się odpracowanie 1 nieobecności w formie pracy zaliczeniowej.
 - Pracę należy dostarczyć do prowadzącego najpóźniej w terminie 2 tygodni po zaistnieniu nieobecności.
 - Po tym terminie nieobecność można odrobić tylko na innych zajęciach kontaktowych.
 - PRACA ma formę filmu własnego autorstwa, na którym student/ka prezentuje zabieg z opuszczonego tematu.
- Dopuszczalne są dwa (2) spóźnienia- max. do 15 minut. Trzecie (3) spóźnienie jest traktowane jako nieobecność.
- Spóźnienie powyżej 15 min uniemożliwia uczestnictwo w zajęciach.

Student/-ka ma prawo do:

- nieobecności podczas choroby i za okazaniem zwolnienia lekarskiego (każda nieobecność będzie rozpatrywana indywidualnie) i ustalenia z osobą prowadzącą formy odpracowania zajęć.

Osoba prowadząca zajęcia dydaktyczne ma obowiązek:

- egzekwowania od Studentów/-ek posiadanej wiedzy, umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych wymaganych na danych zajęciach z przedmiotu,
- niedopuszczenia Studenta/-ki, łamiących regulamin, do odbywania zajęć w sali ćwiczeń,
- przekazania wiedzy z obowiązującego zakresu umieszczonego w sylabusie przedmiotowym,
- wykorzystywania pomocy dydaktycznych podczas zajęć dydaktycznych,
- respektowania procedur dydaktycznych zawartych w sylabusie przedmiotowym.

Osoba prowadząca zajęcia z przedmiotu ma prawo do:

- niedopuszczenia Studenta/-ki, nieposiadającego wymaganej wiedzy, do odbywania zajęć w sali ćwiczeń.

Warunki przystąpienia Studenta/-ki do zaliczenia końcowego:

- zaliczenie wszystkich zajęć objętych w sylabusie przedmiotowym z przedmiotu,
- odrobione, usprawiedliwione nieobecności podczas toku nauczania z przedmiotu - według zaleceń prowadzącego,
- identyfikator oraz dokument tożsamości ze zdjęciem.
- aktywność Studenta/-ki podczas ćwiczeń i analiza wskazanej literatury.

Dyżury/ konsultacje: według grafiku zamieszczonego w Zakładzie Podstaw Fizjoterapii WLS WUM

UWAGA

Końcowe 10 minut ostatnich zajęć w bloku/semestrze/roku należy przeznaczyć na wypełnienie przez studentów
Ankiety Oceny Zajęć i Nauczycieli Akademickich